

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

คำว่า “ฮีด” ใช้ตัว “ด” สะกด เพราะเขียนตามอักขรวิธีของตัวอักษรไทยน้อย ซึ่งเป็นตัวหนังสือที่ไทอีสานใช้ “จาร” (จาร – จารึก = ชิดเขียน) เรื่องราวต่างๆ โดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านและตำรายา ในคัมภีร์ใบลานของชาวอีสาน

“ฮีด” เป็นภาษาลาว ซึ่งชนเผ่าลาวนำมาจากคำศัพท์ภาษาบาลีว่า “จาริตฺต” (อ่านว่า จา – ริด – ตะ) แล้วชนเผ่าลาวและไทอีสานได้นำคำ “จาริตฺต” มาใช้โดยวิธีเปลี่ยนรูปเปลี่ยนเสียงให้เหมาะสมกับลิ้นว่า “จาฮีด” ต่อมาเกิดการกร่อนคำจากคำหลายพยางค์ให้เป็นพยางค์เดียว โดยตัดคำ “จา” ที่อยู่หน้าพยางค์ออกเหลือเป็น “ฮีด” คำเดียวโดดๆ ส่วนภาษาไทยยังใช้ว่า “จาริต” มาตราบนานเท่าทุกวันนี้

คำว่า “จาริต” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า “จาริต” เป็นคำนาม หมายถึง “ประเพณีที่ถือสืบต่อกันมานาน”

จากนั้นจึงสืบค้นต่อไปอีกว่า “ประเพณีหมายถึงอะไร” และจากพจนานุกรมฯ ฉบับดังกล่าวข้างต้น ให้ความหมายไว้ว่า “ประเพณี” เป็นคำนาม หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจาริตประเพณี”

ดังนั้น “ประเพณี” จึงมีความหมายเป็นได้ทั้ง 3 นัย ดังนี้

นัยที่หนึ่ง หมายถึง “สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นแบบแผน”

นัยที่สอง หมายถึง “สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นขนบธรรมเนียม”

นัยที่สาม หมายถึง “สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นจาริตประเพณี”

จากความหมายของคำ “ประเพณี” ทั้ง 3 นัยนี้

ตามนัยที่หนึ่ง ความหมายของประเพณี หมายถึง สิ่งที่คนในสังคมนั้นนิยมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างแพร่หลาย เพราะเห็นว่าเป็นของดีของถูกต้อง ควรถือเป็นแบบแผนได้

ตามนัยที่สอง ความหมายของประเพณี หมายถึง แบบแผนนั้นเป็นสิ่งที่คนในสังคมนิยมประพฤติปฏิบัติกันมา จนเรียกว่าเป็น “ขนบธรรมเนียม”

ตามนัยที่สาม ความหมายของประเพณี หมายถึง แบบแผนนั้นเป็นที่นิยมและประพฤติสืบกันมา ถ้าใครฝ่าฝืนถือว่าเป็นผิดเป็นชั่วจึงเรียกว่าเป็น “จาริตประเพณี”

สำหรับประเพณีที่ไทอีสานถือว่าเป็นฮีดนั้นคืองานบุญประจำเดือนละหนึ่งงานโดยเริ่มนับตั้งแต่เดือนอ้ายหรือเดือนเจียง ไปจนถึงเดือนสิบสองรวมเป็นงานบุญสิบสองอย่างด้วยกันจึงเรียกว่า “ฮีดสิบสอง” ดังนั้นฮีดสิบสอง ก็คือประเพณีสิบสองเดือนของไทอีสานนั่นเอง (บุญเกิด พิมพวรรณธากุล, 2546: 3-4)

ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกแบบบูรณาการเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยในระยะที่ 3 จะเป็นการออกแบบลวดลายประเพณี

อีตลีสองของไทอีสานเพื่อประยุกต์ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์เซรามิกด้วยเทคนิคการสกรีนด้วยสีบนเคลือบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ ในระดับสากลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อออกแบบลวดลายประเพณีอีตลีสองของไทอีสาน

1.2.2 เพื่อประยุกต์ลวดลายประเพณีอีตลีสองของไทอีสานสำหรับเป็นรูปลอกเซรามิกชนิดตกแต่งบนเคลือบ

1.3 สมมติฐาน

รูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจรูปแบบลวดลายไม่ต่ำกว่าระดับ มาก และมีคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ไม่ต่ำกว่าระดับ ดี

1.4 ขอบเขต

1.4.1 ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 3 คน คัดเลือกด้วยเทคนิคการสุ่มชนิดไม่ทราบโอกาสที่จะถูกเลือกเป็นตัวอย่าง (Non-Probability sampling) ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1) รูปแบบลวดลายประเพณีอีตลีสอง
- 2) รูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก

1.4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ความพึงพอใจรูปแบบลวดลายประเพณีอีตลีสอง ได้แก่
 - (1) ความหมายและความเข้าใจ
 - (2) วัตถุประสงค์ในการออกแบบ
 - (3) ความสวยงามตามหลักทัศนศิลป์
 - (4) การสื่อสารและรับรู้
- 2) คุณลักษณะรูปลอกเซรามิกชนิดตกแต่งบนเคลือบ ได้แก่
 - (1) คุณลักษณะทั่วไป
 - (2) วัตถุประสงค์และกรรมวิธีการผลิต

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 รูปแบบลวดลายสำหรับตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกที่พัฒนาขึ้นเกิดการผสมผสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1.5.2 รูปแบบลวดลายสำหรับตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกที่พัฒนาขึ้นเกิดการผสมผสานเอกลักษณ์ของไทย

1.5.3 รูปแบบลวดลายสำหรับตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกที่พัฒนาขึ้นเกิดการผสมผสานเอกลักษณ์ท้องถิ่นและเอกลักษณ์ไทยบนบริบทความต้องการในระดับสากล

1.5.4 สร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นและสามารถพัฒนาสู่ตลาดสากล

1.5.5 ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ประเพณีฮีตสิบสอง	หมายถึง บุญประเพณีประจำเดือน รวม 12 เดือน ของชาวอีสาน
รูปแบบลวดลาย	หมายถึง รูปแบบเส้นในลักษณะต่างๆ ที่สื่อความหมายประเพณีฮีตสิบสอง
ความพึงพอใจ	หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือความชอบใจ ในสิ่งที่ได้รับตามความต้องการ หรือความคาดหวัง
ความหมาย- และความเข้าใจ	หมายถึง การแปลความคิดหรือความรู้สึกของบุคคลเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบ
วัตถุประสงค์- ในการออกแบบ	หมายถึง เป้าหมายหลักในการกำหนดรูปร่างและรูปทรงของการออกแบบ
ความสวยงาม- ตามหลักทัศนศิลป์	หมายถึง ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ตามองค์ประกอบทางศิลปะ
การสื่อสารและรับรู้	หมายถึง การถ่ายทอดความคิดหรือความรู้สึกให้เห็นพ้องต้องกันระหว่างบุคคล
คุณลักษณะทั่วไป	หมายถึง ลักษณะปรากฏของรูปลอกชนิดสีบนเคลือบภายหลังการเผาที่อุณหภูมิ 760 องศาเซลเซียส บรรยากาศออกซิเดชัน
วัตถุดิบ	หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการผลิตรูปลอกชนิดสีบนเคลือบ ประกอบด้วยสีบนเคลือบ มีเดียม น้ำมันกันตัน และน้ำตาลทรายแดง
กรรมวิธีการผลิต	หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบให้เป็นรูปลอกชนิดสีบนเคลือบ ประกอบด้วย การสกรีน การตกแต่ง และการเผา